گزارش تاریخی

استفاده عمومی از ماسک چگونه رایج شد؟

نقش میکروب‌ها در صنعت مُد!

حلاجیان– اولین باری که ماسک‌های جراحی مورد استفاده قرار گرفت، مربوط به اواخر قرن ۱۹ است. پزشکان برای جلوگیری از انتقال باکتری‌ها از طریق هوا، در اتاق عمل از ماسک روی صورتشان استفاده کردند. اما رواج ماسک به صورت عمومی، احتمالا مربوط به دهه ۱۹۱۰ برای در امان بودن از طاعون ریوی، آن هم در کشور چین بوده است. دکتر لینتریس، یکی از استادان دانشگاه پزشکی اسکاتلند، در این باره می‌نویسد: «در این زمان بود که ماسک جراحی به نمادی برای مدرنیسم پزشکی تبدیل شد. در واقع، این ماسک دو نقش مهم داشت؛ هم جلوی انتشار میکروب را می‌گرفت و هم مردم جامعه را به شهروندانی با ذهنیت علمی تبدیل می‌کرد.» در سال ۱۹۱۸، با گسترش آنفلوآنزای اسپانیایی در سراسر جهان، استفاده از ماسک کاملا رایج و به پدیده‌ای جهانی تبدیل شد. آقای لینتریس نوشته است: «در تصاویر و طراحی‌های آن زمان، می‌توان افراد خوش‌پوش را دید که ماسک به صورت زده‌اند. استفاده از ماسک به عنوان بخشی از زندگی روزمره، پذیرش گسترده‌ای در جامعه پیدا کرد. هرچند که بعد از جنگ جهانی اول، استفاده از ماسک کاهش یافت، اما محبوبیت آن در چین حفظ شد. در چین این ماسک‌ها به نماد اهمیت دادن به جامعه تبدیل شدند. حتی در تبلیغات حزب کمونیست هم تمرکز خاصی روی آن‌ها وجود داشت.» با شیوع سارس در سال ۲۰۰۲ استفاده از ماسک در کشورهای چین و هنگ کنگ و دیگر کشورهای شرق آسیا، رواج دوباره یافت و جزئی از نمادهای مدنیت و وظیفه اجتماعی افراد شد. حال باید منتظر ماند و دید که تاریخ‌نویسان درباره گسترش استفاده از ماسک، پس از شیوع کرونا چه خواهند نوشت.

مشهدی‌ها در نوروز سال‌های ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ چه هدایایی به یکدیگر می‌دادند؟

عیدی‌های نوستالژیک در روزنامه خراسان ۷۰ سال قبل

از سکه و ساعت تا رادیو و «شیرِ خِشت» در فهرست پیشنهادی برای خرید عیدی

جواد نوائیان رودسری– ترانه زنده‌یاد فرهاد مهراد یادتان هست؟ «بوی عیدی، بوی توپ، بوی کاغذ رنگی ...». عید نوروز برای هر ایرانی، یادآور خاطرات شیرین است؛ خانه‌تکانی‌های فرساینده و خریدهای هول‌هولکی شب عید؛ با آن بازار شلوغ و بوهای خوشی که تا ابد در خاطر می‌ماند و فریادهایی که بلاانقطاع از حلقوم فروشندگان بیرون می‌آمد. همه این‌ها به کنار؛ آن لحظه شورانگیز گرفتن عیدی از دست بزرگ‌ترها، فراموش‌شدنی نیست؛ قند آب می‌شد توی دلمان وقتی دست پدر یا پدربزرگ دراز می‌شد به سمت گنجه یا شاید توی جیبش! در این روزهای کرونایی که البته بازدیدها محدود شده است و رفت‌وآمدها پرخطر، جای آن روزهای قدیمی را با خاطرات شیرینش خالی می‌کنیم. شاید جذاب باشد که بدانیم، پدربزرگ‌های ما از دست پدران و پدربزرگانشان، چه چیز عیدی می‌گرفتند و اصلاً دلشان به چه خوش بود. لابد می‌گویید این که پرسیدن ندارد؛ قدیمی‌ها قانع بودند؛ با یک سکه یا اسکناس چندریالی نو، یا حتی یک خروس قندی که بشود دمی را با آن، به شیرین کامی گذراند. تا پیش از بررسی آرشیو روزنامه خراسان، من هم مانند شما فکر می‌کردم؛ اما بعد از این کار، نظرم بالکل عوض شد؛ می‌پرسید چرا؟ با من بمانید تا عرض کنم.

■ رادیو؛ رکورددار تبلیغ برای عیدی

یکی از مهم‌ترین بخش‌های روزنامه‌های قدیمی برای مطالعه رفتارهای اجتماعی قدیمی‌ها، آگهی‌هایی است که از باب تبلیغات در روزنامه درج می‌شد. روزنامه خراسان که سری جدید آن از اول تیرماه سال ۱۳۲۸ به خانه‌های مردم مشهد راه یافت، یکی از آن روزنامه‌های پُرتبلیغ بود؛ یعنی هر کس می‌خواست جنس و کالای خود را به مردم معرفی کند، این روزنامه را انتخاب می‌کرد. خراسان در این زمینه، بین رقبایش دست برتر را داشت. اما برویم سر اصل مطلب، یعنی تبلیغات مربوط به خرید عیدی. دمِ عید که می‌شد، صفحات سه و چهار خراسان، پر می‌شد از آگهی‌های خرید عیدی؛ البته خراسان در سال‌های اول انتشارش، فقط چهار صفحه داشت. نخستین و پرآگهی‌ترین تبلیغ برای خرید مربوط می‌شد به «رادیو»؛ بله، همین رادیوی معمولی خودمان! در آن زمان دو مارک مشهور «آندریا» و «فیلیپس» را برای عیدی دادن پیشنهاد می‌کردند. مرکز فروش هر دو مارک، خیابان ارگ یا امام خمینی فعلی بود. مروری بر آگهی‌های نوروز ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰، نشان می‌دهد که فروشندگان رادیو در شب عید بسیار فعال بودند و از خیر کوچک‌ترین فرصت برای عرضه کالا نمی‌گذشتند. تعداد بالای آگهی‌ها هم نشان می‌دهد که این تبلیغ‌ها احتمالاً تأثیر داشته و مشتری‌های زیادی را به مغازه دوستان رادیوفروش کشانده است؛ افرادی مانند آقای «یروانت» از اقلیت ارامنه ساکن مشهد که نمایندگی فیلیپس را داشت و مهندس بخشائی با مغازه «سوپر رادیو» که عرضه‌کننده مارک «آندریا» در مشهد بود.

■ ترکیب عجیب سکه و شیرخشت و ساعت

عیدی‌های پیشنهادی در روزنامه خراسان، به رادیو منحصر نبود؛ برخی، نمی‌دانم روی چه حسابی، چیزهای عجیب و غریبی را برای عیدی‌دادن پیشنهاد می‌کردند؛ مثلاً حبیب هراتی که در «سرای سلطانی»، یکی از شبه‌پاساژهای آن دوران مشهد که در فلکه جنوبی و ابتدای خیابان تهران (امام رضا(ع) فعلی) قرار داشت، توصیه‌اش به خوانندگان، عیدی دادن و سوغاتی بردن «شیر خشت» بود! یک داروی گیاهی ضدتب و یبوست که بیشتر به کار مریض‌داری می‌آمد! ساعت هم یکی دیگر از اقلام پیشنهادی بود. آن روزها هنوز استفاده از ساعت مچی در میان مردم رواج زیادی نداشت و اکثر کسانی که دستشان به دهنشان می‌رسید، از ساعت‌های جیبی و زنجیردار استفاده می‌کردند؛ اصلا روی جلیقه کُت‌ها، جیبی کوچک برای همین کار دوخته می‌شد. اما ساعت‌های مچی حال و هوای جوانی را القا می‌کرد. نوروز سال ۱۳۳۰ بود که مغازه «ساعتچی شرق» در خیابان ارگ و نزدیک باغ‌ملی، اطلاعیه مربوط به وارد کردن مجموعه ساعت‌های مچی مدل ۱۹۵۲ را با مارک‌های «داماس»، «انویکتا» و «لوزینا»، در روزنامه خراسان منتشر و پیشنهاد کرد که مشهدی‌ها به عزیزانشان، ساعت عیدی بدهند. البته لابد قیمت ساعت‌ها هم خیلی بالا بود و خرید آن از عهده هر کسی برنمی‌آمد.

اما از رادیو و ساعت و شیرخشت که بگذریم، مشهورترین آگهی خرید عیدی، مربوط به سکه بود. هدیه دادن سکه، البته سابقه‌ای طولانی داشت و تا امروز هم، پرداخت وجه نقد، هنوز در بسیاری از خانواده‌ها رایج است؛ گو این که حالا مد شده به جای پول، کارت اعتباری بدهند یا عیدی را مستقیماً در کارت عزیزان واریز کنند.

یکی از کارهای بسیار جالب در سال‌های ۱۳۲۹ و ۱۳۳۰ برای تأمین عیدی، ضرب سکه‌هایی از جنس طلا و نقره، با نقش‌های خاص بود؛ مثلاً ایرجی زرگر، صاحب «زرگری ایرجی» که به اشتباه در روزنامه «ارجی» چاپ شده است و مغازه‌اش در ابتدای بازار بزرگ، حوالی کوچه سرشور قرار داشت، آگهی آوردن سکه‌های طلا و نقره را، با طرح و نوشته‌های «مبارک‌باد»، «تبریک»، «علی بن موسی الرضا(ع)» و ...، در روزنامه خراسان منتشر کرد. خرید سکه بخش مهمی از نیازهای مربوط به تهیه عیدی را تأمین می‌کرد و بقیه موارد، بیشتر جنبه فانتزی داشت.

PHILIPS RADIO PHILIPS
نمایندگی مغازه یروانت
بهترین هدیه عید رادیو فیلیپس است
وآخرین سیستم آنها وارد شد علاوه بر رادیو بهترین ساعتهای مارك معروف زنانه و مردانه آخرین مدل وقلم خود نویس پارکر ۵۱ با قیمت های مناسب وارد شد
آدرس نمایندگی فیلیپس رادیو در خراسان
مغازه یروانت ش ۲۳۰۸ ۲-۵

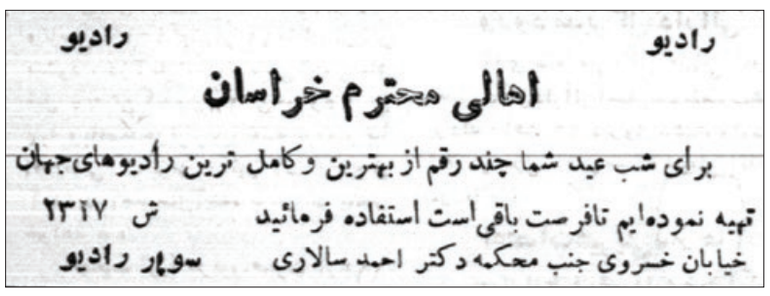
رادیو رادیو
اهالی محترم خراسان
برای شب عید شما چند رقم از بهترین و کامل ترین رادیوهای جهان تهیه نموده‌ایم تا فرصت باقی است استفاده فرمائید ش ۲۳۱۷
خیابان خسروی جنب محکمه دکتر احمد سالاری سوپر رادیو

مژده
بهترین هدیه عید سکه‌های تبریك طلا
سکه‌های صاحب الزمان طلا و نقره ضرب ضرابخانه از تهران وارد شد
سکه‌های مبارك باد ـ تبریك ـ علی بن موسی الرضا را باقیمت نازل اززرگری ارجی خرید اری نما ئید
نشانی – اول بازار بزرك روبروی حاجی آقای خرازی – ایرجی زرگر ش ۱۴۷۲

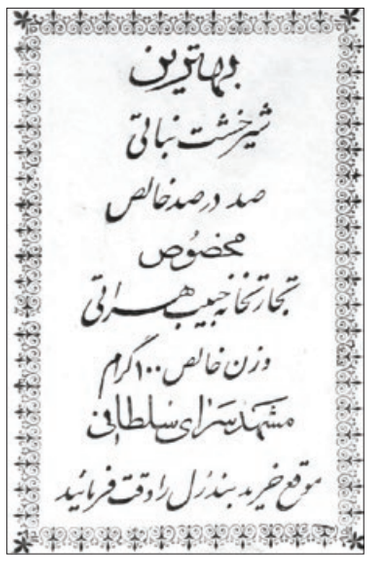
بهاترین
شیرخشت نباتی
صد درصد خالص
مخصوص
تجارتخانه حبیب هراتی
وزن خالص ۱۰۰ گرم
مشهد سرای سلطانی
موقع خرید بندرل را دقت فرمائید

بارتی های جدید ساعت داماس و انویکتا و لوزینا مدل ۱۹۵۴ وارد شد برای تهیه آن به نمایندگی رسمی ساعتچی شرق مراجعه فرمائید